

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון ער"ב - פרשת פנחס - תשע"ז - קהילת הניכי הישיבות, רמות ב' פא

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר לחדש כלים חדשים בבין המצרים כשיוצא יד"ח שהחיינו ע"י אחר

א. ברכת שהחיינו בבין המצרים. ב. טעם המנהג. ג. שהחיינו בקיום מצוה, או אכילת פרי לחולה או מעוברת. ד. לצאת יד"ח מדין שומע כעונה. ה. לצאת לכתחלה על ידי אחר. ו. לפטור כלי בברכת שהחיינו על מצוה. ז. לכוון בברכתו לפטור דברים אחרים.

א. ברכת שהחיינו בבין המצרים

כתב **הספר חסידים** (סי' תתמ) יש חסידים מחסידים הראשונים שלא היו אוכלים שום פרי חדש בין י"ז בתמוז לט' באב כי אמרו איך נברך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, ע"כ. וכן הביא בשמו **המהרי"ל** (סי' לא) והוסיף דדוקא יש משום מדת חסידות להימנע מלברך במילתא דאפשר לדחויי כגון פירי או מלבוש, אבל אי אירע פדיון הבן בימי בין המצרים, אין מחמיצין את המצוה או הברכה, ע"כ. (ועיי' שם שבאמת נשאר בצ"ע בזה. אולם **בב"י** (סי' תקטא) הביא דברי **המהרי"ל** והשמיט התיבה צ"ע).

ב. טעם המנהג

ועיי' **בביאור הגר"א** (שם) שתמה דאין זה אלא חומרא יתירא, דהרי ודאי ימים אלו אינן חמורים מאבל ביום המיתה דרשאי לברך שהחיינו.

ובאמת בספר חסידים הנ"ל מבואר דאין הכי נמי שאין בזה איסור מן הדין אלא מדת חסידות. וכן משמע מלשון **השו"ע** (סי' תקטא סעי' יז) שכתב **דטוב** ליהרר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או על מלבוש וכו'. וכן **המ"א** (סי' קמב) כתב מדיליה דטעם האיסור הוא כי הזמן ההוא זמן פורעניות אין לברך שהחיינו לזמן הזה, אבל אין הטעם משום אבילות דהא לא מצינו שאבל אסור לברך שהחיינו, ע"כ. ולדבריו הסכים **הברכ"י** (אות טו) ודלא כמשמעות דברי **הבנימין** זאב (סי' קסא) דמשמע דמשום שאבל אסור בברכה זו אתיין עלה, ע"כ. ו**בביאור הגר"א** כתב דאף שהמ"א דחק עצמו אינו כלום. ועיי' **בשד"ח** (מע' בין המצרים סי' א אות ב). ו**הט"ז** (סי' קי"ז) מפקפק על מנהג זה כיון שאם ימות יפסיד את הברכה, עיי' שם. ולמעשה עיי' **במ"ב** (סי' קצח) שהביא פלוגתא הנ"ל ונקט להחמיר ע"פ טעמו של המ"א. ומי"מ כתב להקל בשבת דבלא"ה הרבה אחרונים מסכימין להתייר.

וכתב **הב"ח** (סי' תקטא אות יד) דכיון דאין לברך שהחיינו ממילא אין לקנות אז כלים חדשים או ללבוש בגד חדש מאחר שאי אפשר לו לברך שהחיינו. וכי"כ **הקשו"ע** (סי' קכב אות ב) ו**המ"ב** (סי' קצ"ט).

ג. שהחיינו בקיום מצוה, או אכילת פרי לחולה או מעוברת

והנה **השו"ע** (שם) הוסיף ע"פ **המהרי"ל** הנ"ל דעל מצוה כגון פדיון הבן מברך ברכת שהחיינו, ולא יחמיץ המצוה, ע"כ. ו**הרמ"א** (שם) כתב עוד שבפרי שלא ימצא אחר ט' באב, מותר לברך ולאכלו בבין המצרים.

ועיי' **בברכ"י** (אות יג) שכתב בשם **המהרי"ל** צמח, שחולה מותר לו לאכול פרי חדש אפילו בחול כי הפירות פותחין לו תאותו לאכול דברים טובים, ובמקום חולי לא גזרו רבנן, ע"כ. וכמו כן כתב **הברכ"י** (אות ח) שכן הדין לאשה מעוברת שמתר לתת לה פרי חדש, די' לחוש שמא תתאוה ויגרם נזק לה ולולד. והביאו **השע"ת** (אות לח). וכן פסק **המ"ב** (סי' קצ"ט).

ועיי' **בברכ"י** שנקט שבכ"ה יאכלו בלי ברכת שהחיינו, כיון דכמה פוסקים ס"ל דברכה זו רשות היא ולא חובה אף בעושה או אוכל דבר שמברכין שהחיינו. וכן פסק **המ"ב** (שם). [אלא דצ"ע על **הברכ"י** ממש"כ שם באות י"ב שבדיעבד אם לקח פרי חדש ובירך עליו ברכת הפרי, יברך עליו אף ברכת שהחיינו. וכי"כ **בשיורי ברכה** (סי' רכה אות ב). וכן הביא **השע"ת** (אות לח). וכן דעת **האבנ"ז** (סי' תכח אות ה). ועיי' **בשד"ח** (שם אות ה). ו**בכה"ח** (אות ריא) כתב דמכאן משמע שגם חולה מברך.]

אלא **שבתשובה מאהבה** (ח"ב עמ' לו טור ד) כתב שהמותרים לאכול הפרי יברכו עליו ברכת שהחיינו. וכן פסק **הכה"ח** (אות ריא). והכרעת **המ"ב** (שם) שאינם מברכים בכל כה"ג. אלא דצ"ע דמאי שנא מהא דכתב הרמ"א לעיל שאם לא יהיה לו הפרי אח"כ וכדו' שאוכל ומברך. ועיי' **בשלמת חיים** (סי' שז) שכתב לחלק בפשיטות דאם לא יהיה הפרי מצוי יתבטל מהברכה מכל וכל ועיי' מברך, אבל במעוברת תוכל אם תרצה לשמוע ברכת שהחיינו אח"כ, ע"כ. ודעת **הגריש"א זצ"ל** (ישא יוסף ח"ד סי' קמג אות ב) דהרשאים לאכול מברכים שהחיינו דבלא"ה דעת הט"ז והגר"א דבכל גוונא מותר לברך ברכה זו.

ד. לצאת יד"ח מדין שומע כעונה

ולפי דברי המ"א ודעימיה נמצא שהאיסור הוא מחמת הברכה שנמצא אומר שהחיינו לזמן הזה כנ"ל, אבל בלבישת הבגד או באכילת הפרי לחוד אין קפידא. ועיי' כתבו הפוסקים הנ"ל דאין לקנות או ללבוש בגדים חדשים כי לא יוכל לברך הברכה. [ומי"מ לבני אשכנז מ"ח עד אחר ת"ב אין לקנות בגד חדש אפילו שלא מברכים עליו ברכת שהחיינו, ואף ללובושו אסור. ולבני ספרד אסור דוקא בשבוע שחל בו ת"ב כמבואר כ"ז **בשו"ע** (סי' תקנא סעי' ו), **ברמ"א** (שם) ו**במ"ב** (סי' קמ"ח).]

ולפי"ז יש לדון האם מותר לחדש בגד או לאכול פרי חדש כששומעים הברכה מאחר המברך בהיתר, דמצד אחד י"ל דכיון שהמברך נוהג כדין רשאי לצאת על ידו, ומאי דצ"ל דכיון שיוצא מדין שומע כעונה נמצא כמוציא הברכה מפיו ואסור.

ואפשר דזה תלי במח' הראשונים בגדר שומע כעונה, דהנה דעת **רש"י** (סוכה לח:) דשומע כעונה אינו נחשב כעונה ממש ועיי' המתפללין בצבור ושי"ץ אומר "קדושה" ישתקו בתפלתו וישמעו בכוונה והרי הן כעונין, ע"כ. אולם דעת **תוס'** (שם ד"ה שמע ולא ענה) דהוי "כעונה ממש" ועיי' שמיעתה הוי הפסק בתפלתו. ולמעשה כתב **השו"ע** (סי' קד סעי' ז וסי' קט סעי' א) דמנהגינו כרש"י. וביאר **הט"ז** (סי' כה סעי' ח) דלא הוי הפסק בכה"ג כי נחשב לעונה לענין לצאת יד"ח אבל לא שיחשב כהפסק. וכי"כ **המ"ב** (סי' כה סעי' לו). ו**ובא"א מבוטשאטש** (סעי' ריג) כתב שהוי בגדר מחשבה טובה מצטרפת למעשה, וכן הוא **בחתי"ס** (ח"ו סי' יט). ועיי' משי"כ בזה בס"ד בגליון ע"ט וקצ"ח].

ולפי"ז י"ל דרשאי לצאת ידי חובה מדין שומע כעונה, שהרי לא הוי כאומר ממש. ובפרט לדעת **הבית שלמה** (סעי' יז ד"ה ותיקף ע"ז ד"ה אמנם בעיקר) ו**החזו"א** (או"ח סי' כט סעי' א-ג) דס"ל דשומע כעונה אין פירושו שהשומע נחשב כמדבר בעצמו, אלא יוצא ע"י דיבורו של המשמיע, דלפי דבריהם י"ל דודאי רשאי לצאת יד"ח ע"י השני. (אולם עיי' בגליון קס"ב שהארכנו בזה והבאנו מרוב הפוסקים וביניהם **הב"י** (סי' קסז עמ' קמה ד"ה כתב הרוקח) ו**הביאור הלכה** (סי' קא על סעי' א ד"ה יכוין באבות) דס"ל דלעולם חשיב כאלו השומע אומר בעצמו.)

פניני הלכה

מאימתי הזמן הראוי לפדיון הבן

כתב (במדבר י"ח ט"ו-ט"ז) "אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה. ופדויו מבן חודש תפדה בערך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש".

וכתב **הרא"ש** (הל' פדיון הבן סי' א) - מי שנולד לו בן בכור חייב לפדותו בחמש סלעים כסף לאחר שיהיה בן שלשים יום, כדכתיב ופדויו מבן חדש תפדה. ואחר שיהיה בן שלשים יום יפדנו מיד לא יאחר מצוותו, כמו שאמרו חכמים ושמרתם את המצות קרי ביה ושמרתם את המצוה אם באתה מצוה לידך על תחמיצנה. וכי"כ **הטור** (סי' ש"ה).

ולשון **הרמב"ם** (פ"א מהל' בכורים הי"ז) - מאימתי יתחייב בפדיון משישלים ל' יום שנאמר ופדויו מבן חודש תפדה. ו**בב"י** (סי' ש"ה) הביא עוד דברי **תרומת הדשן** (סי' רס"ט) דאם חל יום ל"א בשבת יעשו הפדיון ביום א' (שהוא יום ל"ב ללידתו).

וכן פסק **לדינא בשו"ע** (סי' ש"ה סעי' א) - אין הבכור ראוי לפדיון עד שיעברו עליו ל' יום. ואחר ל' יום יפדנו מיד. שלא יהיה המצוה. ואם חל יום שלשים ואחד להיות בשבת אין פודין אותו בשבת אלא ימתין עד יום ראשון. עיי' ומפשות לשוננו נראה דס"ל דאין פודין הבן עד יום ל"א.

אולם **הב"ח** (סי' ש"ה י"ד) הביא דברי **הסמ"ק** (סי' רמ"ה) דכתב דצריך לפדותו ביום ל"א ואם פדאו ביום ל' או קודם אינו פדוי. וכתב דנראה דלאו דוקא שלשים ואחד, אלא כל שעבר על הבן חדש שלם מעת לעת דהיינו כ"ט יום י"ב שעות ותשצי"ג חלקים יתחייב בפדיון. ומי"ש יום שלשים ואחד מילתא דפסיקא נקט, דאילו ביום שלשים גופיה צריך לדקדק אם הוא מבן חודש ומעלה אם לאו ושמא יטעה בתשבונו, ומשום הכי פדונו ביום ל"א דלא אתא לידי טעות. ולפי זה אם חל ל"א בשבת חזינן אם נולד הבן בתחלת ליל ה', דאז כבר ביום ו' בשעה השנייה או השלישית של היום נעשה בן חודש, פודין אותו ביום ו' ומברכין הברכות ועושין הסעודה, דכבר הגיע זמן חיוב פדיונו כיון שהוא מבן חודש ומעלה, ומצוה מן המובחר קא עביד דאינו עובר על חיוב זמן פדיונו כל עיקר, ודלא כתרומת הדשן והשו"ע דכתבו דאם חל יום ל"א בשבת לעולם פודין אותו ביום א'. וצ"ח דהאריך בזה בתשובה (סי' קפ"ה) לבאר הדבר בראיות ברורות ושכן פסק הר"א ממ"ץ בספר **ריאים** (סי' ש"ב).

ויש להעיר דאם כתב דברי תקשי דהא דא ביום ל"א לאו מילתא פסיקא היא, דהא אי נולד סמוך לסוף היום לא ימלאו כ"ט י"ב תשצי"ג בכניסת יום ל"א אלא לאחר כמה שעות מתחילת היום.

ואפשר דהבין בדעת **הסמ"ק** דמי"ש ביום ל"א, הינו ביום ממש, ולא בכניסת יום ל"א דהיינו בליל ל"א. ואי"כ הוי מילתא דפסיקא, דכתיב"ג אף אי נולד סמוך לסוף היום מי"מ ביום ל"א כבר עברו כ"ט י"ב תשצי"ג.

אלא דאכתי יש להעיר דאף ביום ל"א ממש, לאו מילתא פסיקא הוי, דהא אי נולד בימות הקץ בסמוך לסוף היום, אפשר דמתחילת יום ל"א אכתי לא עבר כ"ט י"ב תשצי"ג מפני שהלילה בקיץ קצר.

ובש"ך (סי' ש"ה סעי' י"ז) הביא דברי **הב"ח**, והסכים עמו לדינא, וכתב דאף דברי **המהרי"ל** והמחבר יש לפרש כן, ומה שכתבו אם חל יום ל"א בשבת היינו סוף כ"ט י"ב תשצי"ג. אולם **המג"א** (או"ח סי' שלשים סעי' ח) פליג על דברי **הב"ח** והשי"ך והעלה דאף אם עברו כ"ט י"ב תשצי"ג משעת הלידה אין לפדות הבן עד יום ל"א. וכן העלה לדינא בשו"ת **חכם צבי** (סי' קע"ד). ואף **הפנים מאירות** (ח"א סי' י) הביא דברי **הב"ח** והשי"ך, וכתב דלא י"ל הוראה זו, והעלה דמי שידוע לו שנפדה ביום ל' ע"פ הוראה זו אינו פדוי כלל וצריך פדיון אחר. וכי"כ בתשובת **פרח מטה אהרן** (ח"ב סי' פ"א).

וכי"כ לדינא **הברכ"י** (יו"ד סי' ש"ה סעי' ט"ו), **הגר"ז** (סי' שלשים סעי' ו) ו**המשנ"ב** (סי' שלשים סעי' כ"ז), דאף אם ימלאו כ"ט י"ב תשצי"ג בערב שבת, אפ"ה לא יפדוהו ביום ו', לפי שהחודש בתורה

מיהו יש לחות דאף אם נימא דלא חשיב כאומר ממש, מ"מ כיון שעכ"פ הוי כאילו אמר בפיו סוף סוף שייך האי טעמא שכתב המ"א דהוי כאומר "שהחיינו כו' לזמן הזה". וצ"ע.

שו"ר בשו"ר"ח (מע' בין המצרים סי' א אות ד) שנקט שהמברך שהחיינו בסעודת פדיון הבר, יכול לכוין בברכתו על פרי חדש לפטור עצמו וגם לפטור את השומעים מברכת שהחיינו על הפירות שברשותם, והם ג"כ יכוונו ויוצאים ידי"ח ולאחר מכן יברכו ברכת הפרי, ע"כ.

אלא דשוב העירוני **מתשובת פלא יועץ** (פאפו ח"ב סי' כח) שנשאל האם הנוהר לברך שהחיינו מ"מ בתמוז יכול לפטור עצמו ולאכול פרי חדש בברכת שהחיינו ששומע מאינו נוהר, ויישב דלא מבעיא לדעת החולקים על מוה"ר"ח ממוצרי ז"ל דאינו גורם האיסור הברכה אלא האכילה עצמה אסורה כמבואר בספר זכור לאברהם ח"א וח"ג, אלא אפילו לדעת מוה"ר"ח ממוצרי ז"ל י"ל דאסור, דקיי"ל שומע כעונה, והו"ל כאלו בירך הוא עצמו (כמבואר בב"י הני"ל). אלא דעכ"פ כשהוא מברך שהחיינו על המצוה יש לצדד להתיר לפי דעת הסוברים שהאיסור הוא מחמת הברכה, ומ"מ כבר רבו החולקים עליהם וס"ל דהאכילה עצמה אסורה, ע"כ. מבואר דס"ל דאין לצאת ידי"ח אחר מדין שומע כעונה אף לדעת הסוברים שהקפידא היא בברכה.

ולפ"ז נמצא שני"ד שני במח' דלדעת השד"ח אפשר לצאת ע"י אחר מדין שומע כעונה משא"כ לדעת השו"ת פלא יועץ.

ה. לצאת לכתחלה על ידי אחר

אלא דע"י בשד"ח הני"ל שכתב הדעה לצאת ידי"ח ע"י אחר המברך על המצוה לא מועילה בברית מילה כיון שאין המילה נעשית על הסעודה **ובספר בירך את אברהם** (פרסקו דף צח סוף אות יא) כתב דאין אחד מוציא את חבירו בברכת שהחיינו על פרי חדש, אלא בסעודה אגב הפת, וזה לא שייך בברית מילה, ע"כ.

שוב עיינתי בספר **בירך את אברהם** ושם חשב שאי' אינו מוציא את חבירו בברכת שהחיינו משום שמצינו מח' בשו"ע בסימן ר"י"ג בברכת הפירות אם אי' מוציא את חבירו ד"מ דבעינן הסיבה, עיי"ש. וכמו שח' לענין ברכת הפרי אפשר דה"ה לענין ברכת שהחיינו שמברכים עליו. [ובדרך זה הסתפק נמי הא"א **מבוטשאטש** (סי' תר על סעי' ב)].

אולם בשו"ת **פלא יועץ** דלעיל מבואר דלא חשב לזה דהרי דן להתיר לצאת ידי"ח שהחיינו על פרי חדש בברכת שהחיינו בברית מילה. וכן משמע מסתימת המ"ב בסימן ר"י"ג דלא חיי' לזה. וכן נר' דעת **הש"ב** (פמ"ז אות מד בהגה). וע"י עוד בסמוך. אלא דיש לעיין עוד בכל זה ע"פ **הפמ"ג** (סי' ח"א ס"ק ח) שפסק דאם עשרה קנו טליתות חדשות ועשו בהם ציצית ולא ברכו שהחיינו דמברכים בעיטוף ראשון כמבואר בסי' כ"ב, נהי שאי' מברך להתעטף על כולם מ"מ שהחיינו הם מברכים לעצמם, ואע"פ דמנהגינו במצות שופר דהתוקע מברך שהחיינו עבור כולם כמבואר בסי' תקפ"ה שאני דהיא מצוה שבקול משא"כ במצוה שיש בה עשייה ולבישה, עכ"ל. וכן פסק **המ"ב** (שם ס"ק פד).

וביאר **הגרשז"א זצ"ל** (שיח הלכה סי' ח) דהיינו טעמא דהפמ"ג דאין שמחת כל או"א שווה לשל חבירו, וע"כ אין להם לברך אלא כל או"א לעצמו, משא"כ לגבי תקיעת שופר דמצינו שאחד מוציא את חבירו כי הברכה היא ע"ז שהגיע זמן המצוה, וה"ה לגבי פירות שהגיע עונתם אי' מוציא את חבירו כיון שהברכה היא ע"ז שהגיע עונתם ולגבי זה כולם שוים, ע"כ. ולפי דבריו כוונת הפמ"ג היא דוקא בשהחיינו על מיני הנאות שונות, אבל לא בשהחיינו שמחמת שהגיע זמן המצוה דבכה"ג אחד מוציא את השני וכנ"ל. והארנו בזה בס"ד בגליון קכ"ד.

ולפ"ז נמצא שבמקום שכל אי' מכוון לשמחה אחרת עדיף שאי' לא יוציא את השני. אלא שבני"ד דאין בידו לברך בעצמו י"ל דיודה הפמ"ג שמותר לצאת ידי"ח ע"י אחר. ואף הברך את אברהם י"ל דיודה בכה"ג. ולפ"ז אף כשמברכים על המילה ברכת שהחיינו (במקומות שנוהגים כן) או על פדיון הברכה וכדומה יש מקום לומר דיכולים אף אחרים לצאת ידי חובתם בברכת שהחיינו על פרי חדש וק"ו על כלי או בגד חדש.

ו. לפטור כלי בברכת שהחיינו על מצוה

אלא דלפי סברת הגרשז"א זצ"ל בביאור דברי הפמ"ג דס"ל דהיכן דיש לחוש שאין השמחה של כל או"א שווה, אין לפטור אחד את השני, יש לומר דה"ה שאין לפטור כלים חדשים וכדו' ע"י ברכת שהחיינו של קיום מצוה וכדו'.

ובדרך זה מצינו **בכת"ס** (סי' כו ד"ה ויש לי מקום) שיצא להסתפק אם מותר לברך ברכת שהחיינו אחת על מצוה ועל בגד חדש, אם נחשב כדבר אי' שעל שניהם מברך שהחיינו, או נימא דברכת שהחיינו על קיום המצוה דאינו בכלל הנאת הגוף ועל בגד חדש דבכלל הנאת הגוף הוי כתיב מילל, וצ"ע [ועיי"ש דבדו"א כשא"א בענין אחר כהא דסי' ת"ר שמברך שהחיינו על יו"ט ב' של ר"ה ובגד חדש בודאי ליכא קפידא כיון דעושה כן משום ספק], ע"כ. ולדבריו חשב **במנחת שלמה** (סי' כ אות ב).

אלא דשו"מ **בשבט הלוי** (ח"ד סי' כה ס"ה ושפיר הדר) שדחה דברי הכת"ס, דודאי דברכת שהחיינו על החג וכדו' פוטרת שהחיינו על שאר הדברים, שהרי **הדרכי משה** (סי' תרמא) הביא להלכה בשם **המרדכי** (סוכה רמז תשסו) שהמקדש בליל סוכות על התירוש, זמן שבירך על הסוכה פוטר גם היין החדש, הרי מבואר דשהחיינו זה פוטר הנאת הגוף ג"כ, ע"כ. ולפי דבריו יוצא דשהחיינו פוטר. וכן פסק **בכה"ח** (סי' רכה אות יח) דבכה"ג אם היו הפירות לפניו בשעת הברכה נפטרין בברכה אחת. והארנו בזה בס"ד בגליון קכ"ד.

מעתה י"ל דאם אחד מברך בהיתר ברכת שהחיינו בבין המצרים, רשאי חבירו לכוון לצאת ולפטור ע"י ברכה זו פרי או כלי חדש. אלא דכיון דמצינו פוסקים החולקים בזה נראה דאין להקל אלא במקום צורך גדול. [אלא דלענין לקנות כלים חדשים מ"ר"ח עד התענית כבר כתב **השעה"צ** (סי' תקנא אות א) דטוב להחמיר לענין משא ומתן של שמחה (כגון קניית היתים וכדומה אפילו שלא מברכים עליו שהחיינו, אבל דבר לצורך העבודה אינו בכלל זה. וכן הוא באג"מ (ח"ג סי' פ ד"ה ד"ה ומכונים)].

ז. לכוין בברכתו לפטור דברים אחרים

והנה כ"ז לענין אחרים הרוצים לצאת מדין שומע כעונה. אבל המברך בעצמו על מצוה או על פרי במקום שרשאי לברך עליו, י"ל דודאי רשאי לפטור דברים אחרים דהרי בלא"ה מזכיר "שהחיינו כו' לזמן הזה". ואע"פ **שבתשובת פלא יועץ** (שם) כתב דעכ"פ כשהוא מברך שהחיינו על המצוה יש לצדד להתיר לפי דעת הסוברים שהאיסור הוא מחמת הברכה, ומ"מ כבר רבו החולקים עליהם וס"ל דהאכילה עצמה אסורה, ע"כ. כבר מבואר לעיל דמשמעות הסי"ח, הבי"ח, המ"א, הקשו"ע והמ"ב דהאיסור הוא מחמת הברכה וא"כ נראה דלדין אפשר לעשות כן. וכן פסק **האור לציון** (ח"ג פ"כ"ה הנה ג ד"ה ומ"מ).

מסקנת דינא

העולה לדינא, אי' המנהג הפשוט אצל בני אשכנז ובני ספרד שלא לברך ברכת שהחיינו על כלי או פרי חדש בבין המצרים. ב' המברך שהחיינו בהיתר כגון על מצוה (פדיון הברכה וכדו') או על פרי מחמת שהוא חולה וכדומה, רשאי לפטור דברים אחרים בברכתו. ג' המברך ברכת שהחיינו בימים אלו כגון שנוהג היתר בדבר או שמברך עבור מצוה וכדומה, אין לצאת ידי חובה על ידו ולפטור כלי או פרי חדש, ובמקום צורך גדול יש להקל. [ומ"מ מ"ר"ח עד אחר ת"ב לבני אשכנז אין לקנות בגד חדש אפילו כשאינו מברך עליו שהחיינו, ואף ללובוש אסור, ולבני ספרד אסור דוקא בשבוע שחל בו ת"ב].

הוא לי יום שלמים וצריך שיגיע יום ל"א בשעת הפדיון. עוד כתב **הש"ך** (סי' ש"ה ס"ק י"ב) דנוהגים לפדות ביום, וסתם ולא פירש טעם הדבר. **ובנו"ע יהודה** (מהדורות יו"ד סי' קפ"ה) כתב דטעמא לפי שלפעמים אכתי לא כלו כ"ט י"ב תשצ"ג בליל ל"א כגון שנו"ל לסוף היום [ומש"ה כתב **בדגול מרובה** נא"ח סי' תקס"ח] דאם עושה הפדיון במוצאי יום ל"א דהיינו ליל ל"ב, יכול לעשותו אפ"י בלילה (והובאו דבריו במשנ"ב שם סי' כ). אולם **השערי תשובה** שם (סי' ח) ביאר דהא דלא כתב שם **המ"א** (סי' ט) דעושה הפדיון בליל ל"ב, הוא משום דס"ל דהא דנהגו שלא לפדות בלילה אינו משום דפעמים שלא עברו כ"ט י"ב תשצ"ג, אלא משום פרסומי מילתא, וע"כ אף אם עושה הפדיון ביום ל"ב לא יעשהו בלילה.

וע"פ **בפת"ש** (סי' ש"ה ס"ק י"ז) דכתב משמיה **דתיבת גומא** (פרשת ראה אות א) דאם נולד סמוך למוצאי שבת, אסור לפדותו ביום ל"א מיד בבוקר קודם שהשלימו י"ב תשצ"ג בימי הקיץ שהלילות צרים, דעוד לא הושלם הזמן. וכ"ש שאין לפדותו בליל ל"א אם לא נשלם כ"ט מעת לעת וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים.

אולם **בערוך השולחן** (יו"ד סי' ש"ה ס"ק י"ב) כתב להקשות על דברי הב"ח והש"ך, דלדעה זו דהעיקר הוא כ"ט י"ב תשצ"ג, אם נולד בסוף היום באופן שבהתחלת יום ל"א לא כלה עדיין זמן זה נאמר דיצטרך להמתין שיעור זה ביום ל"א, וכל כי האי ח"ל להפוסקים לבאר דדבר זה מצוי מאד ויכולים לבא לידי קלקול, ושמו תאמר כיון שמהנהגו לפדות ביום ולא בלילה, אי"כ ממילא עבר עליו שיעור זה, ג"כ אי"א לומר, דאטו מבואר בשום מקום שאין פדיון בלילה, ומדינא מותר גם בלילה, ולא הוזכר בשום פוסק אף למנהגא בעלמא, ורק דרך העולם כן הוא לפדות בבוקר ולעשות סעודה וכמה פעמים שפדיון גם בלילה, אלא ודאי שאין צריך להשיג על י"ב תשצ"ג. עכ"ד.

וע"פ **גינת ורדים** (יו"ד כ"ל ו' סי' י) דהמנהג במצרים היה לעשות מצות פדיון הברכה בליל ל"א ואין ממתנין למחרתו. ושוי"ט בדברי הש"ך והעלה דלא משגיחין בהך מנינא דכ"ט י"ב תשצ"ג כלל ועיקר. והובאו דבריו **בברכי"י** (יו"ד סי' ש"ה ס"ק י"ד).

נמצא דהרוצה לצאת ידי חובת כל הדעות לא יפדה בנו אלא ביום ל"א, ואחר שעברו כ"ט יום י"ב שעות ותשצ"ג חלקים משעת הלידה. וכן העלה לדינא **המשנ"ב** (סי' של"ט ס"ק ו' וסי' תקס"ח ס"ק ה"ב ס"ק כ"ד) דיש להזהר בתרוויחו. [ומ"מ מנהג בני אשכנז דאין פדיון בליל ל"א].

אולם מנהג בני ספרד בארץ מצרים היה לפדות בליל ל"א, ולא היו משגיחים אם עברו כ"ט יום י"ב שעות ותשצ"ג חלקים משעת הלידה. וכתב **הגינת ורדים** דכן ראוי לעשות, והובאו דבריו **בברכי"י**. ועינין עוד **בשו"ת חמד** (כ"ל ס' מערכת תפ"כ כלל ל"ט) דכתב דכדומה לו מנהג ע"ה"ק ירושלים ת"ו כמנהג אומיר לעשות הפדיון ביום ל"א בשחרית, ושכ"כ הרב מעשה רוקח דכן מנהג אומיר ובכל אותה המלכות וא"כ גם אי"י בכלל. ואח"כ מבואר בדבריו שם דס"ל לדינא כדבר פשוט דמצי לפדותו אף בליל ל"א אע"פ דלא עברו כ"ט יום י"ב שעות ותשצ"ג חלקים מעת הלידה ע"ש.

פניני מוסר

לימוד התורה בשבת קדש (י)

גודל מעלת המחדש חידושי תורה בשבת - "ובגלל זה אשרי הוא מי שנשמתו מעידיה בשבת לפני המלך על חידושי תורה, שהקב"ה וכל הפמליא שלו וכל אלו הנשמות של הצדיקים שהם בגן עדן כולם מתעטרים בדיבור ההוא... אשרי חלקם של כל אלו העוסקים בתורה ביום השבת יותר מבשאר ימים". (תרומה הוהר פרשת שלח קעג.)

גם חידוש בעבודת ה' נחשב חידוש - "ובודאי הקב"ה אינו בא בטרוניא עם בריותיו לחדש דוקא חידוש נפלא מאד, אלא לפי שכלו היחול איש, איש אל משא שכלו... הן לברר איזה דינא דגמרא לפי האמת ע"פ פרוש תוספות ומפרשים או לחדש פירוש אמיתי בפקוס של תורה וניסאם וכתוביים". (יסוד וישר העבודה ח, ה.)

- "גם נראה לי ברור, אם חושב אדם איזה שעה ביום שבת קדש לחדש בשכלו איזה הנהגה טובה בעבודת יוצרנו ובוראנו ית"ש ויתעלה, שיתנהג בהנהגה ישרה זו כל ימי השבוע... הן בהנהגת טהרת המחשבה, הן בהנהגת הדיבור... הן בהנהגות התמדת לימודו... הן בהנהגות כוונת התפילה או בברכת הנהיגין... זה ברור שמלאכת מחשבת ישרה כתורה יחשב, והבורא ית"ש יתעלה ישתעשע בחידוש זה בפמליא שלו... ויחשב עם קוניהו כאלו חידוש סתרי תורה על דרך האמת". (יסודות"ה שם)

נערך ע"י מוה"ר סדרת "עבודת המועדים"